

V L A A M S   P A R L E M E N T

Zitting 2007-2008

28 januari 2008

GEDACHTEWISSELING

**over de conceptnota Leerzorg van 30 maart 2007
van de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door mevrouw Kathleen Helsen**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Monica Van Kerrebroeck.

Vaste leden:

de heer Werner Marginet, de dames Katleen Martens, An Michiels, Marie-Rose Morel, de heer Leo Pieters;

de dames Cathy Berx, Kathleen Helsen, Sabine Poleyn, Monica Van Kerrebroeck;

de dames Stern Demeulenaere, Laurence Libert, de heer Hans Schoofs;

de heer Ludo Sannen, mevrouw Anissa Tamsamani, de heer Robert Voorhamme.

Plaatsvervangers:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Stefaan Sintobin, de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heren Paul Delva, Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heer Luc Martens;

de heer Karlos Callens, de dames Margriet Hermans, Anne Marie Hoebeke;

de heren Dirk De Cock, Chokri Mahassine, Joris Vandenbroucke.

Toegevoegde leden:

de heer Jef Tavernier;

de heer Kris Van Dijk.

Zie:

1275 (2006-2007)

– Nr. 1: Verslag over hoorzitting

INHOUD

	Blz.
1. Toelichting door de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming	4
2. Vragen en opmerkingen van de leden	7
2.1. Tussenkost van mevrouw An Michiels	7
2.2. Tussenkost van mevrouw Kathleen Helsen	9
2.3. Tussenkost van de heer Robert Voorhamme	11
2.4. Tussenkost van mevrouw Stern Demeulenaere	12
2.5. Tussenkost van mevrouw Veerle Heeren	13
2.6. Tussenkost van de heer Kris Van Dijck	14
2.7. Tussenkost van de heer Dirk De Cock	14
2.8. Tussenkost van de heer Jef Tavernier	14
2.9. Tussenkost van mevrouw Monica Van Kerrebroeck	15
3. Antwoord van de minister	15
4. Bijkomende vragen en opmerkingen van de leden en antwoorden van de minister	19

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie hield op 8 november 2007 een gedachtewisseling met de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming, over zijn conceptnota Leerzorg van 30 maart 2007. Op 24 mei 2007 had reeds een hoorzitting plaats met meerdere actoren uit het onderwijsveld. Het verslag hiervan is terug te vinden in *Parl. St.* VI. Parl. 2006-07, nr. 1275/1. Als bijlage bij dat verslag is ook de conceptnota opgenomen.

1. Toelichting door de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

Minister Frank Vandenbroucke: Omdat ik ervan uit ga dat het dossier leerzorg al vrij bekend is, zal ik mijn toelichting beperken. Er is een nota goedgekeurd door de voltallige Vlaamse Regering. Er zijn al heel wat teksten gepubliceerd. Overigens is er vorige week op de boekenbeurs het boek 'Leerzorg in het onderwijs' voorgesteld waarin een aantal van die teksten verwerkt zijn, maar ook andere teksten.

Al vrij lang wordt er in Vlaanderen een debat gevoerd over de vraag of het onderwijs voor kinderen met bijzondere behoeften hervormd moet worden en zo ja, in welke richting die hervorming moet gaan. Enerzijds zijn er die opkomen voor inclusief onderwijs. Dat betekent dat ouders en hun kinderen het recht hebben om een plaats op te eisen in een gewone school, ook al hebben die kinderen specifieke behoeften of beperkingen. Anderzijds zijn er ook die schrik hebben dat het buitengewoon onderwijs zou worden afgebouwd. Ze zijn zeer ongerust dat de samenleving prestaties zou vragen van gewone scholen die voor hen onhaalbaar zijn. Het is nogal een gepolariseerd debat. Dat is waarschijnlijk de reden waarom de hete aardappel van de ene onderwijsminister naar de andere wordt doorgeschoven. Het is tijd om bepaalde knopen door te hakken, maar alles ineens hoeft niet. Het is belangrijk om het onderscheid te maken tussen kwesties die snel geregeld kunnen worden en andere die meer tijd nodig hebben.

Het onderwerp is zo controversieel omdat het zeer gevoelig is. Het gaat over leerlingen en kinderen die eerder zwak staan in ons onderwijsbestel en in de samenleving. Het komt erop aan te zorgen voor het best mogelijke onderwijs voor elk kind en elke jongere. Precies door de gevoeligheid zijn zwart-witbenaderingen te vermijden. De realiteit van zorg is altijd genuanceerd. Dat is trouwens ook zo voor

bijvoorbeeld palliatieve zorg. Het is niet puur medisch, het is niet puur welzijn en het vergt een gezamenlijke inzet van voorzieningen op allerlei echelons. Zorg is altijd een verhaal van en-en en zelden van of-of, als je ten minste haalbare oplossingen afweegt.

Eigenlijk is er maar één dogma, namelijk het belang van de kinderen en de jongeren zelf. Knopen doorhakken in een gevoelig onderwerp vraagt een bedachtzame aanpak, niet alleen in de voorbereiding, maar ook in het praktisch uitvoeren van nieuwe oriëntaties. Dat is de reden waarom ik bij mijn eerste nota's over leerzorg, met name aan de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor), heb gesproken over een tienjaarsplan. Het is de bedoeling iets uit te werken dat helemaal op punt zou staan in het jaar 2016.

Ik ben aangemoedigd door de houding van de Vlor die in 2004, bij het begin van de regeerperiode, heeft gevraagd werk te maken van een zorgcontinuüm voor kinderen met speciale leerbehoeften. Ik vertaal dat als een ketting met allerlei schakels die goed aan elkaar hangen, met aan de ene kant het gewone onderwijs, aan de andere kant het buitengewoon onderwijs, en tussendoor allerlei samenwerkingsvormen. Samen vormen ze een continuüm van zorg.

Zo een zorgcontinuüm vergt een samenhangend kader om aanpassingen in het gewone onderwijs maar ook de gespecialiseerde setting van het buitengewoon onderwijs te vatten. Dat is het leerzorgkader. Het is tijd om het te concretiseren.

De Vlor heeft bevestigd dat een aantal doelstellingen in het leerzorgkader relevant waren. Zo vond hij dat ouders een reële keuze moesten krijgen tussen een leertraject in het gewone onderwijs of in het buitengewone onderwijs voor leerlingen die belangrijke aanpassingen nodig hebben. Dat is in het nieuwe jargon leerzorgniveau III. Ik leg de klemtoon op 'reëel'. Sommige keuzes zijn immers vals omdat de alternatieven onvoldoende uitgebouwd zijn of omdat de mensen niet goed begeleid worden bij het kiezen. De uitspraken van de Vlor zijn niet zo verwonderlijk, ze sluiten immers aan bij internationale ontwikkelingen. Ik verwijs naar een recente conventie van de Verenigde Naties (VN) van 13 december 2006 over de bescherming van de rechten van personen met een handicap. De VN zeggen dat alle lidstaten ervoor moeten zorgen dat het onderwijsaanbod voor leerlingen met specifieke behoeften in gewone scholen vergroot.

De Vlaamse Regering heeft die algemene conventie over rechten van personen met een handicap ondertekend op 23 maart 2007. We zijn dus gehouden er werk van te maken. Daarnaast zijn er nog een aantal andere internationale ontwikkelingen.

In de loop van het vorige schooljaar is er hard gewerkt aan een visie om het volledige onderwijs voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften op een nieuwe leest te schoeien. Het is een proces geweest van gemeenschappelijke beleidsontwikkeling waarin de Vlor en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap een heel belangrijke adviserende rol hebben gespeeld. Dat heeft geleid tot een conceptnota die door de Vlaamse Regering goedgekeurd is op 30 maart 2007. Dat was een belangrijke stap, maar niet het einde van de beleidsvoorbereiding. Ik wil niet het eigen gelijk van de regering benadrukken maar eerder de rol spelen van moderator die het debat eerlijk en openhartig wil laten verlopen om het vooruit te helpen.

De ontwikkeling van leerzorg heeft niet alleen te maken met internationale evoluties maar ook met concrete vaststellingen, niet in het minst de groeiende behoefte aan zorg. Er is ook de vaststelling dat de oude indeling in de acht types eigenlijk niet meer aangepast is aan de realiteit. Zo bestaat autisme niet in die typologie. Er zijn ook lacunes in de spreiding van het aanbod, met de lange busrijtijden tot gevolg.

In bepaalde types is er een opvang van zwakke kinderen uit zwakke sociale milieus. Daardoor rijst de vraag of de doorverwijzing voldoende grondig gebeurt zonder sociale neveneffecten. De reden waarom er met zoveel hartstocht gedebatteerd wordt is dat beide kampen bezorgd zijn voor de kinderen. De eerste taak van een politicus is ervoor te zorgen dat iedereen dezelfde bril opzet om te kijken naar de realiteit en dat iedereen dezelfde woordenschat ontwikkelt zodat de partijen elkaars argumenten begrijpen. In dit geval is een genuanceerde en verfijnde bril nodig. Dat is een eerste voorwaarde, maar er moet ook nog heel veel uitgewerkt worden.

Er komen dus vijf niveaus van leerzorg. Het is niet alleen de bedoeling rechten te creëren voor leerlingen met autismespectrumstoornissen, maar ook de bestaande types te hergroeperen tot clusters. Dat maakt het mogelijk om op een heldere manier na te denken over het aanbod en over de verbanden tussen de verschillende soorten problemen, stoornissen en beperkingen. De structuur van zorgniveaus en clusters zal pas af zijn als er indicatoren zijn voor de indeling. Dat is redelijk dringend. Eensgezindheid over het type bril tot in de details is dus nodig. Dat is een zaak van overleg.

Er is een verschil tussen visie en de onmiddellijke actie. Als er een decreet komt, wat moet er dan voor het overige beslist worden? Dat vergt een grondige discussie over de draagkracht van de gewone school. In de nota heeft altijd gestaan dat tot 2016 de draagkracht van de school zou worden beschermd. Dat slaat op een principe dat een vaste plaats heeft in de

onderwijsregelgeving, namelijk het GOK-decreet (decreet Gelijke Onderwijskansen), waarin inschrijvingsrechten gedefinieerd worden. Dat decreet maakt het mogelijk dat een school een gebrek aan draagkracht inroept en een leerling met een verwijzingsattest naar het buitengewoon onderwijs geargumenteed weigert, behalve als het gaat om leerlingen van type 8. Die kunnen op basis van draagkracht vandaag, zelfs beargumenteed, niet geweigerd worden door een gewone school.

Tot 2016 blijft dat de regel, maar in de nota staat wel een visie over hoe het nadien zou kunnen evolueren. Een eerste baken wordt vaak veronachtzaamd, vooral door die mensen die angst hebben dat we de mogelijkheden van de gewone scholen zouden overschatten. Ook na 2016 kunnen ouders niet het recht opeisen om een kind met een complex probleem, ingedeeld bijvoorbeeld in zorgniveau IV, in een gewone school in te schrijven. Dat is een belangrijke nuance. Waar nu de situatie zwart-wit is, namelijk verwijzingsattest of niet, wordt de keuze genuanceerder, met meer grijstinten.

Een tweede nuance is dat er voor elke doelgroep een verfijnde afweging nodig is of een kind op een zinvolle wijze opgevangen kan worden in een gewone school. Nu is het zo dat voor zeven van de acht types de deur van de gewone school dicht blijft als er een verwijzingsattest is, in het achtste geval kan het kind steeds naar de gewone school. In de nota zijn daarover ideeën uitgewerkt met een onderscheid tussen het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs en dan vervolgens de tweede en de derde graad secundair onderwijs. Voor het basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs stelde de nota dat de beslissing geobjectiveerd moest worden door onder andere na te gaan in hoeverre de school al kinderen met leerzorgniveau III heeft. Voor de tweede en de derde graad secundair onderwijs staat er dat nagegaan moet worden of de leerling een zinvol traject kan doen in die bovenbouw. Dat is de eerste aanzet om verder na te denken over draagkracht.

Ik heb altijd beklemtoond dat die uitgangspunten in zekere zin zowel een versoepeling als een verstrenging inhielden. Een versoepeling in de zin dat ook gewone scholen iets soepeler kunnen omspringen met de vraag van ouders en leerlingen met bijzondere behoeften, ook op zorgniveau III, om in een gewone school les te volgen. Tegelijk is het ook een verstrenging omdat ouders met kinderen op zorgniveau IV, geen plaats kunnen opeisen in de gewone school. Daarenboven is het niet zo dat er een bepaald type is, zoals nu type 8, waarbij de school hoe dan ook nooit kan weigeren.

Ondanks die nuance is er vandaag veel onrust, met

name over het moeten aanbieden in het gewone basisonderwijs van individuele leertrajecten op basis van individuele behandelingsplannen. Scholen vrezden dat het hun draagkracht overstijgt en nogal wat mensen melden dat zoiets nooit in cijfers te vatten is. Cijfergegevens zijn vooral bedoeld voor het basisonderwijs en de eerste graad, voor de tweede en de derde graad hebben we vooral kwalitatieve noties naar voren geschoven. Omdat het nog niet geconcretiseerd is, blijft de onrust.

Daarom stel ik voor om niet alleen tussen nu en 2016 de bestaande inschrijvingsregeling te blijven hanteren, maar de regeling na 2016 nog niet vast te leggen in een decreet. Het is nu nog niet aan de orde. Eerst moet er overlegd worden en ervaring opgebouwd worden. Als uit de ervaring duidelijk blijkt dat er bepaalde aanpassingen nodig zijn aan de inschrijvingsregeling van het GOK-decreet, dan moet dat gebeuren. Dat biedt ruimte voor het onderwijs om na te gaan hoe de draagkracht te objectiveren. Daarbij is het enige uitgangspunt het belang van het kind en van de jongere.

Ik denk dus de huidige inschrijvingsregeling in het nieuwe decreet inhoudelijk over te nemen maar wel aan te passen aan de terminologie van de vijf zorgniveaus. Een verwijzingsattest voor buitengewoon onderwijs geldt dan voor leezorgniveau III en IV. Die geleidelijkheid is belangrijk voor de scholen.

Het garanderen van reële keuze betekent dat er voor een kind met leezorgniveau III in het gewone onderwijs evenveel middelen zijn als er zijn in het buitengewoon onderwijs. Zo niet kunnen de ervaringen niet positief zijn. Als leerlingen van zorgniveau III en IV les volgen in een gewone school, moeten daar evenveel middelen voor beschikbaar zijn als in een buitengewone school. Die middelen moeten dan ook gebruikt worden in samenwerking met het buitengewoon onderwijs.

Een ander discussiepunt is hoe de bijkomende ondersteuning te organiseren die nodig is op leezorgniveau II. Dat is een zorgniveau waar aanpassingen, extra hulp en compensaties nodig zijn, die eigenlijk wel in een gewone school mogelijk zijn. Dat vergt wel bijkomende ondersteuning en bijkomende middelen. Hoe organiseer je dat en hoe financieer of subsidieer je dat? Wij pleiten ervoor om voor de clusters 2 en 4 te werken met algemene enveloppen. Daar bestaan nogal wat misverstanden over. Een eerste is dat de middelen dan bevroren zijn. Dat is waarschijnlijk de herinnering aan de onzalige, maar bijna voorbijbevroren enveloppen in het hoger onderwijs. De bedoeling is echter een groei-enveloppe te installeren. We zullen dus moeten nadenken over de parameters die bepalen hoe die enveloppe groeit.

Het is ook niet omdat een financiering met een enveloppe gebeurt dat de kinderen of de leerlingen daar niet individueel zullen kunnen van genieten. Dat zijn twee verschillende kwesties. Eigenlijk is de essentie: waar leg je de verantwoordelijkheid. Zal het departement bepalen hoeveel uren GON (geïntegreerd onderwijs) een individuele leerling krijgt, of zal dat dichter bij de school en de leerling beslist worden? Daar kan men immers fijnmaziger werken. Het is dus niet de bedoeling om de GON-methodologie overboord te zetten. GON wordt niet afgeschaft.

Een laatste belangrijk discussiepunt heeft te maken met de verbreding van het buitengewoon onderwijs. Ik kan daar kort over zijn, want het hoort toch wel al wat tot het verleden. Het heeft te maken met de lange busritten en dus met de ongelijke spreiding van het buitengewone aanbod. We kunnen het buitengewoon onderwijs uitnodigen om daar goed over na te denken door clusters te definiëren voor verschillende doelgroepen. We gaan er echter niet vanuit dat we vervolgens iets forceren. Het is niet omdat een school een doelgroep van één cluster opvangt dat hij ook de andere doelgroepen moet verwelkomen. Het is wel de bedoeling te overleggen met de betrokkenen over hoe een school kan verbreden waar het nuttig is. Ik hoop wel dat er een en ander beweegt. Minister Van Brempt en ik zijn bereid om een pak meer geld te investeren in bussen, maar het probleem is niet volledig oplosbaar als het aanbod niet beter gespreid wordt.

Op de boekenbeurs heb ik de betrokkenen, de vakorganisaties, de representatieve onderwijskoepels en deskundigen van de CLB's (Centrum voor leerlingbegeleiding), trouwens uitgenodigd voor overleg. Eigenlijk willen we drie fora voor overleg tot stand brengen.

Een eerste werkgroep moet zich buigen over de indicatoren om de zorgniveaus precies af te bakenen. In die groep zijn naast de vakbonden en netten de deskundigen van de CLB-sector zeer belangrijk.

Een tweede groep werkt rond competentieontwikkeling van leerkrachten. Dat is heel belangrijk en ik wil grif toegeven dat het in onze eerste nota's onderbelicht werd. De vakorganisaties hebben daarop gehamerd. De deskundigheid is ongelijk verdeeld. Dat is geen verwijt maar er is heel wat aan te doen. Ik zal de Vlor vragen daarin het voortouw te nemen en een evenwichtige en deskundige werkgroep samen te stellen waarin onder andere vertegenwoordigers van het personeel en van de onderwijsnetten zich buigen over de vraag hoe we voort aan competentieontwikkeling kunnen doen.

Ten derde stel ik voor dat we een werkgroep samenstellen die zich buigt over de verbreding van het

buitengewoon onderwijs. De vraag is wat de criteria zijn op basis waarvan scholen voor buitengewoon onderwijs bijkomende doelgroepen kunnen opnemen, hoe de kwaliteit kan bewaakt worden en de expertise uitgebouwd worden. Ik hoop dat de voorstelde benadering overleg op gang brengt.

Het zou misschien goed zijn om aan de Vlor te vragen het probleem met de notie draagkracht te verkennen en na te denken hoe draagkracht in de praktijk ontwikkeld en gestroomlijnd wordt. De goede praktijken moeten immers in een kader passen.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

2.1. Tussenkoms van mevrouw An Michiels

Mevrouw An Michiels: Zoals de minister terecht zegt staat het onderwijsaanbod voor kinderen met speciale behoeften al langere tijd ter discussie. Steeds vaker wordt gepleit voor een sociale en maatschappelijke integratie van kinderen met een speciale zorgbehoefte. Dat is een zeer ambitieuze doelstelling, waarbij een serene en constructieve bezinning zeker op haar plaats is. Vlaams Belang meent dat hierbij niet moet worden uitgegaan van polemiek of controverse, maar dat er vooral aandacht moet worden geschonken aan de mogelijkheden maar ook aan de maatschappelijke gevolgen van inclusie. Het is ons zeker niet te doen om de afbouw van het buitengewoon onderwijs. Zijn gespecialiseerde uitbouw, zijn leerkrachten, zijn op maat gesneden ontwikkelingsprogramma's bieden zeer vele voordelen. We willen evenmin de reguliere scholen overladen door een plotse verantwoordelijkheid voor meer inclusie te vragen. Wij zijn er ons zeer goed van bewust dat die scholen nu al heel goed en omvangrijk werk leveren voor de begeleiding van alle leerlingen. Ze steken vaak zeer veel tijd en energie in de extra begeleiding van leerlingen die meer zorg en opvang vragen. Het proces van inclusie, van meer opvang van zorgleerlingen in het gewone onderwijs verloopt dan ook helemaal niet vanzelfsprekend en rimpelloos. Ook hier liggen droom en realiteit vaak ver uit elkaar.

In zijn huidige toelichting gaat de minister toch wel wat voorzichtiger te werk dan in de nota. Zelfs na die uitleg is er toch nog heel wat onduidelijk. Ik zal maar enkele aspecten ervan behandelen. Het blijkt overduidelijk dat de nota niet voldragen is en dat er nog heel wat werk aan de winkel is vooraleer dit concept in een decreet kan passen.

Een eerste vraag betreft de leerzorgmatrix en de clusters. De minister stelt terecht dat de huidige typologie te eng is en dat er leemtes zijn. Ook kan er

onduidelijkheid bestaan over het type waarheen de leerling verwezen moet worden. Is het huidige voorstel het gepaste antwoord op de onvolledige typologie? Zou het niet beter zijn om de bestaande typologie te verfijnen en flexibel te maken om in te spelen op nieuwe behoeften? Vlaams Belang ziet niet in hoe de indeling in niveaus en clusters de bestaande problemen zal verbeteren. Voor sommige leerlingen, zoals de kinderen met autisme, allicht wel. Voor hoogbegaafde leerlingen lost het nieuwe systeem helemaal niets op, tenzij ze met andere ernstige problemen kampen. Dan kunnen ze wel ergens terecht.

Ook op leerzorgniveau III bestaat de mogelijkheid dat leerlingen zowel in het gewoon als in het buitengewoon onderwijs terecht kunnen. Er kunnen voor hen strikt individuele leertrajecten worden opge maakt, ook in het gewone onderwijs, maar als de trajecten te ver afwijken van het gemeenschappelijke curriculum, kunnen we u nu al met zekerheid zeggen dat het voor de leerkracht moeilijk zonet onmogelijk zal worden om het gemeenschappelijke curriculum nog te halen met de andere leerlingen. Om die reden vinden we dan ook dat er aan ouders en aan leerlingen geen afdwingbaar recht mag worden toegekend op een curriculum in gewoon basis- en secundair onderwijs, dat zo afwijkend is dat de finaliteit van de opleiding in het gedrang komt. In consensusgevallen kan dat uiteraard wel, een afdwingbaar recht is echter een brug te ver.

Mijn fractie is van mening dat bij een dergelijke grondige hervorming de resultaten van cao VIII afgewacht moeten worden. Het gaat immers om 21 miljoen euro, of omgezet 526 voltijdse betrekkingen. Die bijkomende omkadering spitst zich toe op die leerlingen die volgens de voorgestelde leerzorgmatrix, ingeschaald zullen worden op leerzorgniveau I en II. We vragen dan ook een grondige evaluatie van het huidige zorgbeleid, eens dat op kruissnelheid is natuurlijk. Bovendien zijn en blijven we van mening dat de zorgcoördinatie in het secundair onderwijs dringend structureel moet worden uitgebouwd.

Een bijkomende noodzaak is structureel overleg bij het onderwijspersoneel. Nu blijkt al te vaak dat leerkrachten niet weten hoe ze problemen moeten aanpakken en dan maar zelf op zoek gaan. Dat geldt voor hoogbegaafdheid, maar zeker ook voor andere problemen. Leerkrachten gaan op zoek naar oplossingen, bovenop hun andere taken. Of anders geven ze gedemotiveerd forfait, waardoor uiteraard het kind in kwestie niet verder geholpen wordt. Niet alleen structureel overleg, ook professionalisering en competentieontwikkeling zijn onontbeerlijk.

Nu zijn leerkrachten in het bijzonder onderwijs specifiek opgeleid om met zorgkinderen te werken. Als het hun taak wordt om met reguliere leerlingen te

werken, is dat een verschuiving die buiten de vaardigheden van hun opleiding valt. Mutatis mutandis geldt dat leerkrachten uit het reguliere onderwijs niet zijn opgeleid om zorgleerlingen van die intensiteit in hun gewone lessen en klasomgevingen op te vangen, te begeleiden en te integreren. Wij zijn dan ook van mening dat de meerderheid nagelaten heeft om de onlangs bepaalde basiscompetenties en beroepsprofielen zowel van het gewone als van het buitengewone onderwijs aan te passen aan het leezorgkader. We zijn ook van mening dat niet enkel het leezorgkader als basis kan dienen maar dat ook rekening gehouden moet worden met de reële mogelijkheden van de leraar. Competentieontwikkeling mag zich ook niet enkel richten tot de leerkrachten in opleiding. Het zullen immers vooral de leerkrachten zijn die nu voor de klas staan die een eventuele implementatie van dat leezorgkader zullen uitvoeren. Een grondig nascholingsaanbod is dan ook noodzakelijk vooraleer een dergelijke ingrijpende hervorming uitgevoerd wordt.

Competentieontwikkeling is terecht een prioriteit aandachtspunt, maar men moet nog beginnen met het in kaart brengen van de opleidingsmodules, relevant voor leezorg. Wij lezen ook dat de minister nog moet onderzoeken hoe de opleidingskost gefinancierd zal worden. Dat doet ernstige vragen rijzen. We hebben het al eerder gezegd: nieuwe maatregelen vragen nieuw geld. Wij vinden dan ook dat extra budgetten onontbeerlijk zijn voor de competentieontwikkeling van alle betrokkenen. Die professionalisering moet bovendien structureel ingebouwd worden in de opdracht van het onderwijspersoneel zodat het niet bovenop de bestaande taken komt.

Over het buitengewoon onderwijs zijn er ook nog een paar vragen. We lezen en horen de minister net zeggen dat hij niet van plan is scholen voor buitengewoon onderwijs te verplichten zich open te stellen voor verbreding. Zij kunnen ook kiezen voor een specifieke doelgroepenwerking, maar ook op dat vlak zijn er nog heel wat open vragen. Zo lezen we in de nota dat de minister decretaal zal vastleggen binnen welke geografische omschrijving hij welk onderwijsaanbod gerealiseerd wil zien. Hij zal een procedure bepalen om de verbreding en de verdieping in praktijk om te zetten.

Als een school zich wil openstellen voor andere doelgroepen, moet hij voldoen aan een aantal voorwaarden. Ik denk aan specifieke leermiddelen en infrastructuur. Dat is nog niet verhelderd. Bovendien is de vrees niet onterecht – ook dat komt uit de hoorzitting – dat een dergelijke keuze zou leiden tot de afname van een handicapspecifieke expertise. Daarover moet gewaakt worden.

Over het financiële plaatje kan ik zeer kort zijn, op

dat vlak is nog niets duidelijk. Iedere spreker op de hoorzitting heeft terecht aangehaald dat dergelijke ingrijpende omwenteling van het onderwijslandschap heel wat financiële inspanningen zal vergen van de overheid. Zo was er – en ook daarnaar heeft de minister verwezen – de zeer duidelijke vraag naar individuele financiering van de leerling op leezorgniveau II, eerder dan een enveloppenfinanciering. Verschillende sprekers en ook wij vrezen dat de minister een verdoken besparing wil doorvoeren. Na de uitleg van de minister willen we hem wel nog het voordeel van de twijfel gunnen, maar zolang er niet meer duidelijkheid is over de financiële middelen, kan de discussie moeilijk voortgezet worden. Bovendien wil Vlaams Belang nog maar eens herhalen dat het zeer moeilijk wordt om uitspraken te doen over deelaspecten zolang het algemene beeld niet duidelijk is. Dan denk ik aan de nieuwe financiering voor het leerplichtonderwijs.

Een laatste probleem betreft de draagkracht. Vlaams Belang heeft bij de bespreking van de beroepsprofielen al gezegd dat leerkrachten en CLB-medewerkers al bijna superman of -vrouw moeten zijn. In vele scholen is de draagkracht nu al overschreden, of het gevoel leeft in ieder geval bij heel veel leerkrachten. De minister zal aan de Vlor vragen om het probleem te verkennen. Dat kan mijn fractie alleen maar toejuichen, want we stellen ons de vraag of die mensen nog bijkomende taken aankunnen. Welke maatregelen zal de minister nemen om ervoor te zorgen dat de verhoogde instroom van intensievere zorgleerlingen de al onder spanning staande draagkracht niet zal overschrijden? In de nota staat nergens dat er rekening gehouden zal worden met meerdere parameters, niet alleen met het aantal leerlingen op leezorgniveau III, maar ook die op niveau II, leerlingen die thuis een andere taal spreken en dus ook een intensievere begeleiding van de klasleerkracht of andere leerkrachten in de klas vragen, de GOK-leerlingen enzovoort. Volgens Vlaams Belang moet de infrastructuur mee in rekening gebracht worden bij de afweging van de draagkracht van de school.

We zijn van mening dat niet alleen rekening moet worden gehouden met de draagkracht van de school en de leerkracht, maar ook met de draagkracht van de leerling en de klas. In hoeverre kan een klas de instroom van meerdere intensieve zorgleerlingen aan zonder dat de klasgroep daaronder lijdt? Ook met de zorgleerlingen zelf moet meer rekening gehouden worden. De volledige problematiek moet worden ingepast in een algemene bevordering van het comfort van school, leerkracht en kind.

Tot besluit wil ik zeggen dat de uitgangspunten van de minister en van Vlaams Belang dezelfde zijn: maximale kansen voor elke leerling. Over de concrete invulling daarvan verschillen we duidelijk van

mening. De nota is voor ons absoluut onvoldoende. Noch de leezorgmatrix, noch het financiële plaatje, noch de competentieontwikkeling, noch de draagkrachtafweging zijn voldoende uitgewerkt.

In de conceptnota zelf kunnen we op tal van plaatsen terugvinden dat er nog “moet onderzocht worden”, “zal ontwikkeld worden”, “onderzoeks- en stuurgroepen opgericht moeten worden”. Vooraleer er overgegaan kan worden tot de uitwerking van een decreetale basis van dit leezorgkader, zijn we van mening dat er aan het parlement concrete resultaten moeten worden voorgelegd van al die nog te onderzoeken of nog te ontwikkelen zaken. Pas dan is een rustig en sereen debat over deze toch wel zeer moeilijke en gevoelige kwestie mogelijk. Kortom, dit huiswerk is onvoldoende uitgewerkt en moet opnieuw worden gemaakt.

2.2. Tussenkomst van mevrouw Kathleen Helsen

Mevrouw Kathleen Helsen: Leerzorg is een belangrijk dossier omdat het het volledige gewone en buitengewone leerplichtonderwijs betreft. Samen met het nieuwe financieringssysteem zal het een van de meest cruciale werkstukken zijn van deze regeerperiode. Het is een complex dossier omdat er veel factoren in spelen en omdat het raakt aan vele andere beleidsdossiers. Daarom is het bijzonder belangrijk om nu, nog voor de indiening van het decreet, van gedachten te kunnen wisselen.

De conceptnota kiest voor verandering omdat er behoefte is aan een basiskader voor de structurering van zorg, omdat er verbeteringen nodig zijn in het buitengewone onderwijs, omdat er betere afstemmingen nodig zijn op internationale onderwijsstanden, omdat er verbeteringen nodig zijn aan GON, omdat er verbeteringen nodig zijn aan het zorgaanbod in het gewone onderwijs. CD&V is het eens met die uitgangspunten, want wil ook verandering. Verandering moet echter een verbetering zijn in het belang van het welzijn en de goede ontwikkeling van alle kinderen.

De conceptnota lost niet alle vragen op. De conventie voor personen met een handicap van de VN (Verenigde Naties) vraagt inclusief onderwijs dat veel verder gaat dan de leezorg in deze nota. Ze vraagt meer participatiemogelijkheden voor personen met een handicap. Dat is niet alleen belangrijk voor het beleidsdomein Onderwijs maar ook voor de andere beleidsdomeinen. Heeft de Vlaamse Regering daarover al van gedachten gewisseld? Op welke manier zullen de andere beleidsdomeinen meer participatiemogelijkheden creëren voor mensen met een handicap? Hoe trachten ze binnen hun domein de inclusie te realiseren?

Onderwijs heeft tot doel kinderen en jongeren inzichten, vaardigheden en houdingen bij te brengen die hen voorbereiden op zelfstandig functioneren in de samenleving. Vlaanderen heeft er tot nog toe voor gekozen om dat in aparte onderwijssettings te doen omdat het overtuigd is van de goede resultaten. Dat gebeurt niet enkel voor leerlingen met een beperking. In het gewone onderwijs en vooral in het secundair onderwijs zijn er verschillende richtingen en studieniveaus om zo goed mogelijk te kunnen inspelen op de verschillen tussen leerlingen, de eigenheid van leerlingen en om hun de beste kansen op ontwikkeling te geven. Een nieuwe structuur moet leiden tot een betere maatschappelijke participatie. Inclusie of niet is niet de centrale vraag, wel hoe kinderen de beste kansen te geven. Is een aparte onderwijssetting al dan niet een verkeerde keuze?

Cluster 1 is vooral voor zwakker, normaal- en hoogbegaafde leerlingen met een tijdelijk probleem. Hoogbegaafdheid leidt niet altijd tot problemen en soms zijn de problemen van tijdelijke aard, maar soms zorgt het ervoor dat een leerling continu extra aandacht nodig heeft. Wordt dat voldoende opgevangen in cluster 1 met tijdelijke problemen? Met betrekking tot cluster 3 heeft de Vlor duidelijkheid gevraagd om van de kleuters met spraak- en taalontwikkelingsstoornissen een afzonderlijke groep te maken. Waarom is daar niet op ingegaan?

Het leezorgkader bevat nog serieuze knelpunten, onder meer de budgettaire inspanningen voor de verschillende leezorgniveaus en de onderwijsvormen. Bij het GOK-decreet is de functie van zorgcoördinator in het basisonderwijs gecreëerd en werden beperkte middelen vastgelegd voor de invulling van die functie. CD&V is van mening dat een grondige evaluatie van het huidige zorgbeleid belangrijk is. Die evaluatie kan immers aantonen hoever het staat met het zorgbeleid op leezorgniveau I en II. Zo kan ook duidelijk worden wat er met de huidige middelen wel en niet mogelijk is, welke taken de zorgcoördinator uitvoert en tot welke effecten dat leidt. Dat zal een goed zicht geven op de budgettaire behoeften voor leezorgniveau I en II in het basisonderwijs. CD&V vindt het belangrijk dat het secundair onderwijs gestimuleerd wordt om zorgcoördinatie structureel uit te bouwen. Dat is vooralsnog niet het geval.

Hoewel de minister het moeilijk vindt om de budgettaire inspanningen nu al vast te leggen, wil hij toch een extra omkadering van 1500 fulltime equivalenten in het basisonderwijs. Dat is gemiddeld een parttime leerkracht per school. Per secundaire school zou er een derde van een voltijdse equivalent per school bijkomen. Is dat voldoende voor zorgniveau I en II? Een zorgcoördinator staat immers in voor de planopmaak, de overlegcoördinatie, de leerlingenbegeleiding. De minister stelt ook extra werkingsmid-

delen voor: 85 miljoen euro voor het basisonderwijs en 40 miljoen euro voor het secundair onderwijs. Voor leerzorg is in eerste instantie extra omkadering nodig. Het kan voor ons absoluut niet de bedoeling zijn om werkmiddelen aan te wenden voor de uitbreiding van het personeelskader.

Het blijft een knelpunt dat de minister de individuele toekenning van de middelen van leerzorgniveau II niet wenst toe te passen in de types 3, 8 en leerlingen met autisme. Hij wil dat enkel doen voor de GON-leerlingen van de types 4, 6 en 7. Een enveloppe met groei is niet voldoende. Elk kind moet krijgen wat het nodig heeft. Ook elke school moet voldoende omkadering en middelen hebben om de opdrachten waar te maken. Er zou 18 miljoen euro zijn voor de financiering van leerzorgniveau II. Leerlingen van cluster 3 krijgen leerlinggebonden financiering. De middelen worden toegewezen aan de scholengemeenschap. Wat blijft er dan nog over, rekening houdende met de 18 miljoen euro en de huidige GON-leerlingen van cluster 3?

Voor de financiering van cluster 3 heeft de minister extra middelen per kind veil. Hij zegt dat die middelen overeenstemmen met de huidige middelen voor die kinderen in het buitengewoon onderwijs. Ik heb van meet af aan bedenkingen gehad bij de haalbaarheid ervan. Een kind in het buitengewoon onderwijs verkeert in een andere situatie dan datzelfde kind in het gewone onderwijs. Zullen dezelfde middelen volstaan om het kind dezelfde kansen te geven in het gewone onderwijs? Het is belangrijk om dat na te gaan, bijvoorbeeld door een proefproject, vooraleer de regeling in een decreet te gieten.

Kinderen van leerzorgniveau IV kunnen zich inschrijven in een gewone school als die school dat zelf toestaat, maar de daaraan verbonden middelen zijn dezelfde als die van leerzorgniveau III. Dat is absoluut onaanvaardbaar, want het is op voorhand duidelijk dat die middelen ontoereikend zullen zijn. De scholen krijgen dus zelfs niet de kans om te kiezen voor inclusie.

Het inschrijvingsrecht van een leerling in het basisonderwijs en in de eerste graad van het secundair onderwijs hangt af van kwantitatieve criteria en van mogelijk andere eenduidig, objectieveerbare parameters. In dat concept wordt dus een overschrijding van de draagkracht beantwoord met het ontzeggen van het inschrijvingsrecht. Volgens de VN-resolutie is het beter na te gaan hoe de draagkracht van een school versterkt kan worden zodat de school en de ouders wel kunnen kiezen voor inclusie. Ik heb twijfels bij kwantitatieve criteria. In plaats van de draagkracht te versterken kiest de conceptnota voor een spreiding van de leerlingen.

Een Nederlands onderzoeksrapport geeft aan dat het schoollopen in de buurt een van de belangrijkste motieven is voor ouders om te kiezen voor het gewone onderwijs. Vooral in het basisonderwijs is het belangrijk dat kinderen met een beperking waarvan de ouders voor het gewone onderwijs kiezen, de kans krijgen dat te volgen in hun eigen leefomgeving. In de conceptnota kan dat tot de draagkracht overschreden is.

Dat is geen goed antwoord op het probleem, zeker niet in de grote steden. Daar zijn er vaak wijken met grotere concentraties van problemen. Door het systeem krijgt slechts een deel van die kinderen de kans onderwijs te volgen in de buurt waar ze opgroeien. Onderwijs zou juist het samenleven ook in moeilijker buurten moeten vergemakkelijken. Draagkrachtversterking verdient de voorkeur op leerlingenspreiding.

Bij de afweging van de draagkracht moet ook rekening gehouden worden met andere parameters. In de conceptnota is de minister voorzichtig. Hij verwijst naar een onderzoek van eventuele andere parameters. Het is belangrijk dat te verplichten. Het Nederlandse onderzoek bewijst dat scholen die heel kritisch zijn op vlak van ontvankelijkheid en toegankelijkheid voor kinderen de beste resultaten afleveren als ze kiezen voor integratie in het gewone onderwijs. Het is niet noodzakelijk zo dat scholen met een grote openheid van in het begin ook de beste resultaten boeken. Het is belangrijk rekening te houden met elementen zoals het totale aantal zorgkinderen in de school maar ook met de context van de school zelf, zoals de infrastructuur, de expertise en de financiële middelen die de overheid ter beschikking stelt.

Bij de afweging van de draagkracht mag niet alleen, zoals nu in de nota bepaald is, gestreefd worden naar een consensus tussen ouders, leerlingen, school en CLB over de inschaling. Ook over de inschrijving in een bepaalde school moeten alle partners het eens zijn. Alle partners moeten het eens zijn over de weg die het kind met de beperking moet volgen, zodat ze samen op een overtuigende manier kunnen starten. Dat is in het belang van het kind.

Voor de inschrijving in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs gaat de minister uit van een zinvol traject. Het is belangrijk om verder te concretiseren wat een zinvol traject precies is. Een zuiver individuele leerweg voor jongeren is in vele gevallen niet haalbaar en evenmin in het belang van het kind.

Als een kind ingeschreven is in een school, krijgt het het recht om ingeschreven te blijven. Een kind evolueert voortdurend, scholen kunnen hen dan niet altijd blijven opvangen. Als in praktijk blijkt dat de

school het niet meer aankan, wordt in de conceptnota verwezen naar de tuchtprocedure. Dat is een zeer pijnlijke procedure voor dat kind. Dat moet absoluut anders geregeld worden. Het is niet haalbaar om een kind altijd het recht te geven in een school ingeschreven te blijven.

Het leerzorgkader vergt ongetwijfeld inspanningen van de leerkrachten om hun competenties te verhogen. Er zijn nieuwe inzichten en vaardigheden nodig, voor leerkrachten in het gewoon en het buitengewoon onderwijs. Het is belangrijk om een goed overzicht te maken van de vereiste competenties en de manier waarop de lerarenopleiding en voortgezette opleidingen daarop kunnen inspelen. De competentieontwikkeling mag zich niet beperken tot de lerarenopleiding, maar moet ook het nascholingsaanbod omvatten. Het aanbod is vaak nog te fragmentarisch, er is een aangepast traject nodig voor leerzorg. Niet alleen leerkrachten maar ook CLB-medewerkers zullen extra vorming nodig hebben om hun ruime opdracht op een goede manier te vervullen. Pedagogische begeleidingsdiensten krijgen ook meer opdrachten. Van hen wordt verwacht dat ze een belangrijke rol spelen bij de competentieontwikkeling van leerkrachten. De vraag is of zij voldoende uitgerust zijn om die zware opdracht aan te kunnen.

Ook voor de competentieontwikkeling is het belangrijk de huidige stand van zaken te kennen. Zo kan ook de expertiseontwikkeling van schoolteams beoordeeld worden. Zonder gerichte professionaliseringstrajecten is het voor het onderwijspersoneel bijzonder moeilijk om grondinzichten uit leerzorg in de klaspraktijk te realiseren. Bij de professionalisering mag niet alle heil verwacht worden van de initiele lerarenopleiding. Dat is maar een onderdeel van een traject met onder meer ook nascholingen en specialisatieopleidingen.

Leraren moeten ook kunnen terugvallen op collega's en andere deskundigen. Samenwerking en coaching, het leren van anderen vergen een intensieve training. Ook dat moet structureel en organisatorisch ingebed worden in de opdracht van het personeel.

Het is niet altijd duidelijk of verbreding een verplichting is.

Minister Frank Vandenbroucke: Ik heb voor de zoveelste keer herhaald dat verbreding geen verplichting is.

Mevrouw Kathleen Helsen: Zo duidelijk is de conceptnota niet altijd.

Als scholen ervoor kiezen om aan bijkomende doelgroepen les te geven, dan moet die verbreding aan een aantal kwaliteitsvoorwaarden voldoen. Voor een

aantal groepen is zo een handicapspecifieke expertise nodig met aangepaste leermiddelen en infrastructuur dat een minimale kritische massa nodig is. Een omzichtige benadering is dus noodzakelijk.

Het leerzorgkader staat niet los van andere dossiers, hetzij binnen Onderwijs, hetzij binnen Welzijn. De conceptnota wijst op het belang van een goede afstemming. CD&V wil dat nogmaals beklemtonen. Het is nodig om het CLB-profiel goed af te stemmen op het leerzorgkader. Ook de inschaling en de indicatiestelling van leerzorg moeten worden afgestemd op het proces dat binnen de integrale jeugdhulp plaatsvindt. De verbreding van het aanbod moet dan weer afgestemd worden op de regionale ontwikkelingen in de gehandicapenzorg.

De minister zegt zelf dat er nog heel wat onderzocht en ontwikkeld moet worden. Er komen werkgroepen voor competentieontwikkeling en -ondersteuning, de operationele criteria voor de inschaling van leerlingen in de verschillende velden van de leerzorgmatrix, de samenwerking met Welzijn. De minister wil ook nagaan of de positie van de CLB's volstaat om hun rol te spelen. Ook dat moet eventueel bijgestuurd worden. Het voorbereidende werk moet zeker duidelijkheid creëren over tal van aspecten en de knelpunten ernstig aanpakken, zodat er een overtuigend kader is vooraleer er werk gemaakt wordt van een decreet.

2.3. Tussenkomen van de heer Robert Voorhamme

De heer Robert Voorhamme: Zijn we het wel degelijk allemaal eens over de uitgangspunten? Een van de belangrijkste is dat de huidige organieke structuur van de zorgaandacht voor een toenemend aantal problemen zorgt. Het is dus absoluut zinloos om alle problemen in kaart te brengen en op te lossen vooraleer de stap naar verandering te zetten. Is iedereen het erover eens dat het huidige systeem zijn beste tijd heeft gehad? Is het niet zo dat deze commissie al jaren geconfronteerd wordt met problemen met de organisatie ervan? De typologie beantwoordt totaal niet meer aan de huidige situatie. In bepaalde regio's of buurten is er een onnatuurlijke stijging van bepaalde types van leerlingen in het buitengewoon onderwijs. Daarenboven is er de steeds nadrukkelijker vraag voor meer inclusie.

De vragen van mevrouw Helsen bewijzen de complexiteit van het geheel. Is er iemand die gelooft dat we in staat zijn om dit zittingsjaar 2007-2008 een tot in het detail afgewerkt kader op te stellen? Ik geloof het niet. Geleidelijk evolueren, zoekend naar een consensus en voortdurend bijsturend, vind ik de goede werkwijze. Zeker in een sector waar heel wat details bij decreet geregeld zijn, is het onwennig om

aan een hervorming te beginnen waarbij alles niet tot in de details geregeld is. Dat kan voor onrust zorgen, maar de vraag is of er een alternatieve aanpak bestaat.

De vragen van mevrouw Helsen zijn vaak terecht, daarover moet gepraat kunnen worden. De werkwijze om werkgroepen op te richten is fundamenteel. De spanningen tussen de verschillende meningen kunnen niet overbrugd worden zonder verdere stappen in bijvoorbeeld de indicatorenontwikkeling. Ook de draagkracht moet beter gedefinieerd worden. Het is allicht goed om de GOK-definitie te behouden. Het moet duidelijk zijn dat die niet te nemen of te laten is. De huidige definitie kan misschien een rem zijn voor scholen om met enthousiasme op de nieuwe aanpak in te spelen. Het kan immers dat men vaststelt dat ze niet meer klopt. Het is inderdaad misschien te rigide om een kind te laten vastkleven aan de plaats van eerste inschrijving, maar het is nodig een overgangperiode in acht te nemen om expertise op te bouwen en eventueel te kunnen bijsturen.

De middelen die kinderen met eenzelfde zorgbehoefte nodig hebben, variëren naargelang de school. Ze hangen af van de aanwezige middelen, van de competentie, van het draagvlak van de school, maar ook van de specificiteit van het kind. Het is onzin dat elke school evenveel middelen nodig heeft om dezelfde zorg aan dat kind te besteden. In dat opzicht is het niet slecht dat er een beleidsvoerende ruimte gecreëerd wordt om die middelen zo nuttig mogelijk aan te wenden. Dat kan met een enveloppenfinanciering. Velen pleiten voor een leerlinggebondenfinanciering en tegen enveloppenfinanciering. Bepaalde leerkrachten vinden, en vaak terecht, dat ze al voldoende belast worden door hun huidige leerlingenpubliek, dat vaak kampt met meerdere problemen. Beide stellingen zijn niet verenigbaar. De schoolcontext verschilt grondig en toch willen sommigen dat iedere leerling, in welke school hij ook terecht komt, identiek dezelfde middelen krijgt. Dat is niet consequent. Kinderen met dezelfde problemen hebben recht op dezelfde zorg, maar de context is daarvoor bepalend.

Voor de financiering zijn er gelijkaardige problemen. Ik verwijs naar de evaluaties van de GOK-initiatieven. Ik denk niet dat de minister dit zittingsjaar of bij het indienen van een decreet in staat zal zijn om zeer scherp afgelijnd te bepalen wat in 2016 de financiële behoeften zijn. Dat is geen schande of geen bewijs van slecht bestuur. Omgekeerd handelen zou dat wel zijn omdat duidelijk is dat scholen heel divers omgaan met zorg, met de organisatie van de gelijke kansen. Dat leidt ertoe dat de ene school om hetzelfde resultaat te bereiken veel meer middelen nodig heeft dan een andere school. Dat heeft mis-

schien met objectieve elementen te maken maar ongetwijfeld ook met het beleidsvoerende vermogen van de school en de competentieontwikkeling van het schoolteam. Die twee elementen komen terecht voortdurend aan bod in de nota, maar zullen ook bepalend zijn voor de middelen die nodig zijn voor een goed ingebed beleid.

De centrale vragen zijn dus of iedereen het eens is dat er een ander systeem moet komen, of iedereen het eens is over het concept, en of iedereen het eens is over de werkwijze. Is iedereen bereid om in een overgangsfase de werkgroepen hun werk te laten doen? Als dat zo is, kunnen we in de komende jaren samen het systeem verder invullen.

De voorzitter: De minister stelt hier heel wat maatregelen voor die geen onderdeel zijn van de conceptnota, onder andere de werkgroepen en de opdracht van de Vlor. Al die aspecten moeten samen beschouwd worden. Dat belet echter een grondige bespreking niet.

2.4. Tussenkomen van mevrouw Stern Demeulenaere

Mevrouw Stern Demeulenaere: De hoorzittingen en besprekingen van de voorbije maanden hebben duidelijk gemaakt dat de conceptnota heel wat lacunes vertoont. De hoogbegaafden, maar ook de kinderen die niet kunnen ingeschaald worden, omdat hun zorgniveau niet nader kan omschreven worden wegens tijdelijkheid, blijven in de kou staan. Het belang van het individu staat voor ons centraal. Ieder kind is uniek. Ondanks een bepaalde inschaling kan het zorgniveau verschillen. Indicatoren nemen volgens de minister een belangrijke plaats in in de discussie. Het is heel moeilijk om die indicatoren vast te stellen. Er wordt voorgesteld om rekening te houden met de woonplaats, de verstedelijking, de opleiding van de moeder. De toekomst zal moeten uitwijzen of dat de juiste indicatoren zijn.

Een heel cruciaal punt in het debat is de rol van de CLB's. Zij zullen grotendeels helpen bepalen hoe de kinderen ingeschaald worden. Open Vld stelt de onafhankelijkheid van de CLB's in vraag. Dat onafhankelijke optreden is nodig om ervoor te zorgen dat het kind de zorgen krijgt die het nodig heeft. Objectieve inschaling moet gegarandeerd zijn. Open Vld denkt dat een onafhankelijke instantie zal moeten waken over hoe het kind begeleid wordt en waar het terecht komt.

De draagkracht is ook belangrijk. Uit alle nota's en discussies blijkt dat de draagkracht momenteel beperkt is. Open Vld vraagt zich dan ook af of het bestaande zo slecht is. De bestaande GOK en GON hebben hun nut al bewezen. Er kan heel wat vooruit-

gang geboekt worden als ze op een degelijke manier toegepast worden.

Is het nodig om opnieuw het warm water uit te vinden? Inschaling en niveaubepaling zijn complex, waarom dan niet verder bouwen op het bestaande? Waarom er niet voor zorgen dat de zorg de middelen krijgt die ze nodig heeft om effect te ressorteren? Waarom de GON niet zo bijstellen dat de leerlingen krijgen wat ze nodig hebben? Waarom niet eerst het bestaande systeem degelijk uitbouwen vooraleer met iets nieuws op de propen te komen dat nog veel complexer is? Hoe acht de minister het, gezien die complexiteit, mogelijk om een volledig nieuw systeem te starten op 1 september 2009? De middelen, de statuten, de invulling staan nog niet op punt. Open Vld ziet niet in hoe die start mogelijk zal zijn. Mijn fractie wil het individu vooropstellen. Ze wil niet verder inschalen in groepen. Ze wil niet dat alleen de sociaaleconomische factoren bepalen waar iemand terecht komt. Ieder kind moet apart bekeken worden, apart geattesteerd worden door een aparte, onafhankelijke organisatie. Open Vld wil verder met het huidige systeem en wil vermijden dat er een volledig nieuwe foute weg ingeslagen wordt. Daarvoor moet het bestaande systeem bijkomende middelen krijgen.

2.5. Tussenkomen van mevrouw Veerle Heeren

Mevrouw Veerle Heeren: De cruciale vraag is hoe leerlingen met beperkingen het best te helpen. De verdienste van de nota is het debat op gang te brengen. Het debat loopt al vele jaren. De verdienste van de vorige regeerperiode en van de vorige minister van Onderwijs is geweest dat ze van in het begin heel sterk de kaart van de inclusie heeft getrokken. De commissie Onderwijs is toen zelfs op werkbezoek geweest in Zweden. Kortom, er wordt al lang over gediscussieerd. De ervaringen hebben geleerd dat de typologieën van het buitengewoon onderwijs achterhaald zijn. De minister biedt nu een alternatief aan met de clusters.

Een andere verdienste van de vorige regeerperiode is het GOK-decreet. Een van de verwezenlijkingen is de zorgcoördinator in het basisonderwijs. De tijd is rijp om dat te evalueren. Er zijn immers extra middelen besteed om tegemoet te komen aan de zorgbehoeften van kinderen van leerzorgniveau I en II. Zijn de huidige middelen voldoende? De ervaring leert dat de zorgcoördinatoren goed werk verrichten, maar vaak tijd en middelen te kort hebben. Een positief gevolg is dat het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs nog toegenomen is. Financieel kan dat te betreuren zijn, want buitengewoon onderwijs is duurder dan het gewone onderwijs. Anderzijds hebben de zorgcoördinatoren sneller dan voorheen

opgemerkt dat bepaalde kinderen de beste zorg krijgen in het buitengewoon onderwijs. De evaluatie van het GOK-systeem ontbreekt in de conceptnota en in de toelichting van de minister.

De conceptnota dateert van maart 2007. Het voorbije half jaar heeft die visienota het debat op gang gebracht, ook in het onderwijsveld. Dat is een grote verdienste. CD&V is aangenaam verrast met de bijsturingen van de minister.

Ook in het secundair onderwijs is de behoefte aan begeleiding en zorg groot. Daar blijven velen op hun honger. De conceptnota geeft hen de indruk dat er gewoon regels bijkomen terwijl de huidige behoeften onbeantwoord blijven.

Over draagkracht is al veel gezegd. Ik wil toch een pleidooi houden voor de plattelandsschool. Het is een enorme verrijking voor kinderen in kleine scholen dat ook daar kinderen met beperkingen of met een handicap in die school opgevangen kunnen worden, maar dan wel in functie van de draagkracht. Een school bij mij in de buurt vangt drie kinderen met specifieke behoeften op. De leerkrachten doen dat met veel enthousiasme, maar zes dergelijke leerlingen zouden ze niet aankunnen. Natuurlijk schept dat wel verwachtingen bij de ouders. We moeten de eerlijkheid hebben hun duidelijk te zeggen wat kan en wat niet kan. De vorming van een lerarenkorps is heel belangrijk.

Minister Frank Vandenbroucke: Uw invalshoek en die van mevrouw Helsen zijn tegenstrijdig. U benadert het probleem objectief: drie gaat, zes eventueel niet. Ook in de nota wordt gesuggereerd om daar in het basisonderwijs en de eerste graad zo naar te kijken. Maar mevrouw Helsen is niet zo zeker dat men dat zo moet benaderen.

Mevrouw Veerle Heeren: Ik zie geen tegenstrijdigheid. Ik zeg dat zes vandaag de draagkracht van de school overschrijdt. Als morgen het kader wordt versterkt, is zes wel haalbaar. Het is de droom van elke ouder dat zijn kind naar de buurtschool gaat. Dat is een verrijking voor de kinderen met beperkingen en voor de andere. Maar de vorming van de leerkrachten blijft cruciaal. Eén pedagogische studiedag volstaat niet. Er is een stappenplan over drie, vier jaar nodig, waarbij financieel geïnvesteerd wordt in de vorming en de begeleiding van de leerkrachten. Hun bezorgdheid siert hen: zij wensen dat elk kind de gepaste zorg krijgt en willen niet falen. Kinderen met een grote zorg zijn niet evident, ook niet voor jonge leerkrachten. Het traject van de ene kan problemen creëren met de andere. Men mag geen onhaalbare verwachtingen scheppen.

Ik geef een voorbeeld. Veel doven zijn getalenteerd.

Mevrouw Helga Stevens, onze collega, is een van hen. Zij behaalde een diploma rechten. Maar niet elke dove heeft dat talent, er zijn bijvoorbeeld meervoudig gehandicapten. Men kan dus niet stellen dat morgen elke dove kan opgenomen worden in het gewone onderwijs, zelfs niet met begeleiding. Om te kunnen functioneren in het gewone onderwijs is trouwens een basisopleiding in ten minste liplezen nodig. En die krijgt men in het buitengewoon onderwijs. Dat zal dus niet verdwijnen. Volledige inclusie is niet haalbaar.

Ik wijs ook nog op het merkwaardige gebruik van het woord 'enveloppe', dat een vast bedrag suggereert terwijl de minister stelt dat het gaat groeien. Ik besluit dat onze fractie dezelfde bezorgdheid deelt als de minister en zij verwoordde haar in een voorstel van resolutie (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1419/1*). Ook wij willen een debat met het oog op een goed wetgevend kader in de toekomst, maar de voorliggende nota is niet rijp om in een decreet te worden omgezet.

2.6. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck

De heer Kris Van Dijck: De conceptnota Leerzorg verheugt mij, want zij toont dat het parlement bezig is met de kwaliteit van ons onderwijs. Soms hoort men het tegendeel, maar dat klopt niet. We zijn nu echt bezig met de inhoud, nadat we ons lang met de structuren hebben beziggehouden.

De conceptnota is een vertrekpunt voor een debat met alle betrokkenen. Doel is niet verandering om de verandering maar wel verbetering. De aangekondigde werkgroepen zijn verdienstelijk. De opmerkingen om aandachtig te luisteren naar de mensen die het in de praktijk moeten waarmaken, zijn legitiem.

De meeste kinderen gaan naar het gewone onderwijs dus moet men in de eerste plaats de vraag stellen hoe men de zorg daar het beste aanpakt. Is de bestaande zorgcoördinatie voldoende uitgebouwd? Zijn er voldoende uren en middelen? Kunnen wij elk kind de zorg geven die het verdient?

Als er een nieuwe organisatorische aanpak komt, moet men erover waken dat iedereen er zijn weg in vindt, ook de ouders moeten weten waarop ze recht hebben en waar ze terecht kunnen. Ik pleit er sterk voor dat het debat voortgezet wordt om de verbetering van de zorg, die ook in het regeerakkoord staat, waar te maken.

2.7. Tussenkoms van de heer Dirk De Cock

De heer Dirk De Cock: De minister stelt terecht de

vraag centraal wat het best is voor het kind. Vernieuwing is nodig maar bij elke fundamentele vernieuwing heeft iedereen in een democratie spreekrecht. Dat is wat wij nu meemaken met leezorg. Ik ben wel verrast over de woorden van de collega van de Open Vld-fractie. Liberaal denken staat toch haaks op angst voor vernieuwing? Er wordt hier nochtans voortgebouwd op wat mevrouw Vanderpoorten destijds in gang zette. Ik nodig uit tot verdere discussie.

De aanpak van de minister is eigentijds: de types hergroeperen tot clusters volgens modernere inzichten van betere detectie. De minister wil de overgangperiode laten lopen tot 2016 en daarbij de bestaande inschrijvingspolitiek aanhouden. Wat is de juiste juridische status?

De minister vraagt de Vlor om de draagkracht te definiëren aan de hand van parameters. Dat is een heel moeilijke oefening. Verder moet de competentieontwikkeling ingebracht worden in de lerarenopleiding. Voor actieve leerkrachten is nascholing heel belangrijk.

Ik pleit tot slot voor voldoende uitdaging voor hoogbegaafde kinderen in de strijd tegen verveling en daaruit volgend storend gedrag. Er moet ook nagedacht worden over de gevolgen (onder meer inzake het kader) van het verlenen van een repetitief karakter aan het bijwerken van sommige leerlingen voor sommige vakken.

2.8. Tussenkoms van de heer Jef Tavernier

De heer Jef Tavernier: De meesten zijn het uitgangspunt genegen om te gaan naar een zo groot mogelijke inclusie. Een tweede vaststelling is de groeiende vraag naar zorg in het hele onderwijs. Maar de detectie van een hoger aantal zorgvragen wijst tegelijk op fundamentele maatschappelijke problemen. Ook daar moet men oog voor hebben.

De conceptnota biedt een kader voor het in vraag stellen van het bestaande systeem. Het is waar dat men dat moet durven doen. Natuurlijk roepen veranderingen reacties op. De oprichting van drie werkgroepen kan niet alleen wat voorligt concreter maken maar ook een antwoord bieden op de onrust. De vraag om een betere afbakening van de indicatoren met het oog op de clusters, is terecht. Men moet verder oog hebben voor de vraag of leerkrachten dit aankunnen en voldoende competentie in huis hebben. De minister wil samenwerken met de vakbonden en de koepels, maar men moet ook andere geïnteresseerde groepen, die vaak expertise opbouwden, laten meedenken.

Wat de middelen betreft, is het belangrijk dat duidelijk wordt gemaakt dat ze bijkomend zijn, gezien ook de groeiende vraag naar zorg in het onderwijs. Probleem is wel dat men afhankelijk is van toekomstige begrotingen. Wat doet men intussen? Ik pleit ervoor om alvast de bestaande systemen verder uit te bouwen. Men mag de aangekondigde uitbouw van een ander en groter systeem niet hanteren als excuus om het bestaande stiefmoederlijk te behandelen.

De draagkracht is enorm belangrijk en ik wil haar koppelen aan het begrip 'inspanning'. Scholen moeten die kunnen aantonen.

Ik hoop dat we het eens kunnen worden over de doelstelling. Ook ik was in dat verband verrast door de tussenkomst van mevrouw Demeulenaere. Dat moet uitgeklaard worden of we gaan terug naar af, vrees ik, terwijl we juist vooruit moeten. De fora mogen geen uitstel sine die betekenen.

De heer Hans Schoofs: Ik kan de heer Tavernier geruststellen. Ook Open Vld wil stappen vooruit zetten, maar in de conceptuele fase van de nota blijven nog discussiepunten over.

Bij eventuele wijziging moet in elk geval uitgegaan worden van wat goed functioneert in de bestaande situatie. Dat moet geconsolideerd worden en waar nodig zelfs uitgebreid, zoals bijvoorbeeld de zorgcoördinatie. Ook mevrouw Vanderpoorten gebruikte trouwens al een terminologie die verwant is met groei-enveloppe.

De Open Vld-fractie heeft geen enge visie. Wij willen uitgaan van een brede persoonlijkheidsvorming, van zowel interne als externe factoren. Elk kind is een uniek menselijk wezen en geen toestel of fabriicaat, zoals de heer De Cock suggereerde. Te veel of zelfs exclusief de externe factoren benadrukken is niet gezond. Er zijn bovendien ook voorbijgaande verschijnselen. Ook daar moet een school kunnen op inspelen.

De heer Dirk De Cock: Ik zei nooit dat een kind een fabricaat is. Ik reageerde op wat mevrouw Demeulenaere zei. Ik zei juist dat ik uitnodigde tot discussie.

De heer Hans Schoofs: Ik vraag nog aandacht voor het probleem van de overgang van kleuter- naar lager onderwijs. In mijn eigen gemeente Mol werd daarvoor het experiment van de speel-leerklas opgezet binnen het gewone basisonderwijs, in overleg met alle netten. Dat is succesvol. Spijtig genoeg is dit niet decretaal geregeld en moeten wij dat via toevalligheden doen.

Ik benadruk dat Open Vld constructief is ingesteld

en de voorliggende nota tot een goed einde wil brengen.

2.9. Tussenkomst van mevrouw Monica Van Kerrebroeck

Mevrouw Monica Van Kerrebroeck, voorzitter: Ik sluit mij aan bij de bedenkingen van de commissie en vul daarbij aan dat de infrastructuur nog een hele financiële kluit zal vormen. Ik geef als voorbeelden de breedte van deuren en gangen of de isolatie voor gehoorgestoorde kinderen. Dat is nu zelfs vaak een probleem voor de gespecialiseerde scholen uit het buitengewoon onderwijs. Een werkbezoek zou nuttig kunnen zijn.

3. Antwoord van de minister

Minister Frank Vandenbroucke: Toen ik op de boekenbeurs een gesigneerd exemplaar kreeg van het boek 'Luister en Teken' dat Willem Persoon samen met de leerlingen van type 2-school Katrinahof in Antwerpen maakte, moest ik terugdenken aan mijn schooltijd waarin ik als vrijwilliger werkte in een instelling voor mensen met verschillende gradaties van handicap. Ik leerde er hun instelling en hun onderwijs kennen, maar ook hun dankbaarheid en de enorme inzet van het personeel. Sindsdien is wel een enorme weg afgelegd op het vlak van deskundigheid. Ik herinner eraan dat de basiswetgeving geschreven is rond die tijd, 1970. Zij werd midden jaren 70 ook effectief wet. De vraag is nu of we in staat zijn om dat basisapparaat adequaat te herschrijven.

Het is niet zo dat ik een heel nieuw systeem wil tegen 1 januari 2009. De inzet is ook niet het totale omgooien van de praktijk. Ik wil wel een nieuwe beschrijving van wat we doen, zonder dat dit laatste revolutionair hoeft te veranderen. Wat wij willen verfijnen met de zorgniveaus en de clusters is het huidige zwartwitverhaal waarin men wel of niet een attest voor het buitengewoon onderwijs krijgt. Ik beklemtoon dat mijn uitgangspunt niet is: of gewoon of buitengewoon onderwijs. Ik wil de troeven van beide combineren en hun sterktes verder uitbouwen.

Ik ben er niet van overtuigd dat men alles in een handomdraai kan oplossen door te verklaren: er is recht op inclusie. Dat was het op zich niet onverdienstelijke discours ten tijde van voormalig minister van Onderwijs mevrouw Marleen Vanderpoorten. Maar we zijn daar nu voorbij. We willen ervoor zorgen dat elk kind op de meest aangewezen plaats de beste kansen krijgt.

Vele commissieleden gewaagden van onduidelijk-

heid. Dat klopt, vele dingen zijn nog onduidelijk. Ik wil ze uitklaren met de mensen van het terrein rond de tafel. Ik nodig het veld uit om deel te nemen aan de drie fora. Een aantal vragen kan niet in abstracto opgelost worden. Dat kan pas bij de concretisering. Het overleg met de vakorganisaties en de koepels sluit de dialoog met anderen niet uit. Wij hebben bilateraal overleg met de groepen waarnaar de heer Tavernier verwees. Het forum wordt nog ruimer als we ook de Vlor betrekken, aan wie ik een probleemverkenning inzake draagkracht overweeg te vragen.

Tegelijk vind ik het van belang om niet van dingen die ondertussen wél duidelijk te zijn, te blijven herhalen dat ze onduidelijk zijn. Zo is er geen sprake van een verplichte verbreding van de doelgroepen waar scholen voor buitengewoon onderwijs mee bezig zijn. In een van de werkgroepen wordt slechts overleg over een vrijwillig proces op gang getrokken.

Zijn er vandaag voldoende middelen in scholen voor gewoon onderwijs om kinderen met zorgniveau I of II aan te bieden? Er werd in dat verband ook gepeild naar de evaluatie van de zorgcoördinatoren. Welnu, vandaag zijn er in het gewone onderwijs niet voldoende middelen voor zorg. Daarom precies werd in cao VIII beslist om het budget voor zorg in het basisonderwijs vanaf volgend schooljaar te verhogen van 29 naar 50 miljoen euro. Ik benadruk dat die beslissing los staat van de leerzorg.

Of de nieuwe middelen zullen volstaan, valt pas te zeggen als we weten wat we precies verstaan onder leerzorgniveaus I en II. De financiële vragen moeten precies beantwoord worden bij de indiening van het ontwerp van decreet, al zullen natuurlijk nooit budgettaire cijfers tot 2016 kunnen gegeven worden. Een en ander moet voorbereid worden in de werkgroep Indicatoren.

Wat de inzet van de middelen voor de zorgcoördinatie betreft, verwijs ik naar de publicatie 'Zorgcahier' van de onderwijsinspectie. Daarin worden conclusies getrokken over het zorgbeleid op basis van gegevens uit 121 basisscholen zonder GOK-uren, verzameld in het schooljaar 2005-2006. Ik citeer uit de globale conclusies: "Uit de kwantitatieve gegevens blijkt dat bijna 90 percent van de scholen deze lestijden exclusief aanwendde voor de uitbouw van het zorgbeleid. De globale analyse maakt duidelijk dat de beschikbare uren in haast alle gevallen aangewend werden zoals bedoeld. In bijna 53 percent van de geregistreerde scholen heeft de school acties op school-, leerkracht- en leerlingniveau uitgewerkt. Wat de uitbouw van de interne en/of externe ondersteuning van het zorgbeleid betreft, is in ruim 60 percent van de onderzochte scholen de ondersteuning minstens in voldoende mate afgestemd op de specifieke noden

van de school. Volgens de kwantitatieve gegevens worden de effecten op school-, leerkracht- en leerlingniveau in respectievelijk 29 percent, 24 percent en bijna 36 percent van de scholen als voldoende tot zeer goed beoordeeld. Daarnaast beoordeelt de inspectie de effecten van het zorgbeleid op die niveaus in 62 percent, 65 percent en bijna 58 percent van de scholen als aanvaardbaar. De doelen en/of acties die positief gewaardeerd worden op schoolniveau zijn structuren en procedures die de zorggevoeligheid bevorderen, zoals kindbesprekingen en/of multidisciplinair overleg, en het formele overleg tussen de leden van het zorgteam en de groepsleerkrachten. De effecten op leerkrachtniveau worden als onvoldoende geëvalueerd wanneer de handelingsbekwaamheid van de leerkracht onvoldoende is om de eerstelijnszorg op te nemen. In die scholen stelt de inspectie een zorgverschuivende reflex van de groepsleerkracht vast. (...) De doelstellingen die de scholen zich stellen op leerlingniveau kaderen in de afstemming van het onderwijsleeraanbod op de mogelijkheden en de noden van de kinderen. Er zijn nog groeikansen voor een kwaliteitsvolle en brede beeldvorming door middel van een kindvolgsysteem. Soms is de beeldvorming nog onvolledig."

De inspectie geeft in het rapport ook voorbeelden van goede praktijken. Men leert uit de tekst dat de middelen worden gebruikt zoals het hoort, maar dat de vaardigheid verschilt van school tot school. De zorgvraag wordt ook veeleer onmiddellijk in de actie geformuleerd en nog niet echt met langetermijndoelstellingen, vaak nog algemeen, soms wat te vaag, soms te fragmentarisch. Het Zorgcahier zegt dus: er is nog werk aan de winkel, maar het is niet evident om te concluderen dat dit te wijten is aan de middelen, de deskundigheid of de competentieontwikkeling. Over dat laatste moet heel goed nagedacht worden, wat ook door de vakbonden wordt benadrukt.

Ik vat samen dat er vandaag niet voldoende middelen in het basisonderwijs zijn voor zorg. Vandaar de beslissing in cao VIII, die evenwel niet werd genomen in de wetenschap van wat leerzorg zou zijn.

Het gaat niet op te zeggen dat het probleem met cao VIII opgelost is. Het is ook niet eenvoudig om een antwoord te formuleren. We moeten duidelijk omschrijven wat leerzorgniveau I en II precies inhoudt. Het Zorgcahier van de inspectie leert dat de competentie waarmee de middelen worden ingezet, verschilt van school tot school. Dat moet de werkgroep Competentieontwikkeling dan onderzoeken en in kaart brengen.

Het ligt enigszins anders in het secundair onderwijs. Daar zijn ook bijkomende middelen nodig, maar die zou ik niet kleuren zoals dat in het basisonderwijs gebeurt. Dat hangt samen met de structurering van

het secundair onderwijs. Er zou in 13 miljoen euro worden voorzien om het beleidskader van de scholen in het secundair onderwijs te versterken. Daarmee kunnen ze leerlingenbegeleiding uitbouwen, die in de praktijk vaak ‘zorg’ betekent door de problematieken van individuele leerlingen. De scholen houden we dus niet bij de hand voor de invulling. In het kader van cao VIII is ook afgesproken dat we meer flexibiliteit zullen inbouwen in de manier waarop scholen en scholengemeenschappen omgaan met de middelen die ze krijgen voor het beleidskader. Ook hier rijst de vraag of dat zal volstaan.

Heb ik al een idee van de budgetten waaruit ik zou kunnen putten als het gaat over extra personeelsomkadering? Er is al 15 miljoen euro opzigezet, maar ik heb nog niet specifiek afgelijnd welk deel daarvan voor zorg – eventueel nog in het basisonderwijs – is, voor bijkomend beleidskader in gewone scholen van het secundair onderwijs, en wat om de nieuwe financiering leerplichtonderwijs regulier te omkaderen en uit te bouwen. Dat is nog niet uitgeklaard, maar het gaat hoe dan ook uit van vooruitgang in inzicht van de zorgniveaus.

Dat brengt ons bij de discussie over de enveloppes. Wikipedia stelt dat een enveloppe een ‘omhulsel’ is. Het is de bedoeling om een globaal budget voor te leggen. De keuze voor de term ‘enveloppe’ was misschien ongelukkig. De essentie bestaat er echter in dat de verantwoordelijkheid voor het goed gebruik van het ter beschikking gestelde budget, op een mesoniveau zal liggen. Wat dat precies zal betekenen, wil ik vandaag nog niet beslissen: het niveau van het onderwijsnet, de scholengemeenschap of -groep. De idee is dat voor leerzorgniveau II, clusters 2 en 4, vragen dat je zo fijnmazig moet kunnen werken dat dit niet kan worden vastgelegd, ook in individuele ondersteuning, vanuit de centrale onderwijsadministratie met een simplistisch regeltje. Bovendien moeten we voorkomen dat er een sterke stimulans om te labellen ontstaat, omdat dit meer middelen oplevert. Labellen moet ertoe strekken goed om te gaan met een kind en er een degelijk plan rond op te zetten. Het label mag geen voorwaarde zijn voor geld. Er moeten voldoende middelen in een soort ‘groeienvolp’ beschikbaar zijn om met die kinderen om te gaan, maar het individueel labellen mag niet de motor zijn van de budgetten op schoolniveau.

De heer Voorhamme had gelijk toen hij erop wees dat er soms geredeneerd moet worden vanuit een globaal budget. Mevrouw Helsen, u gaf dat soms zelf aan. U beklemtoonde dat wat nodig is voor een welbepaald kind in een zekere school, zeer contextspecifiek is. Daarom juist moet de beslissing over wat dat kind nodig heeft, genomen worden door wie de schoolcontext kent. Dat niveau moet dus dichter bij de school liggen dan de centrale onderwijsadmini-

nistratie.

Een ander punt is de draagkracht. Dat kan in de commissie niet opgelost worden. Mevrouw Heeren stelde dat in de school in haar dorp de draagkracht van de school toelaat dat er drie kinderen met problemen worden opgevangen. Die draagkracht laat echter niet toe van er zes op te vangen. Een redenering over draagkracht is nu precies een afweging tussen twee dingen: X draagkracht zorgt dat er een aantal kinderen kunnen worden opgevangen. Neemt dat aantal toe, dan moet ook de draagkracht toenemen. In de eerste versie van de nota staat ook dat een school mag zeggen hoe ver haar draagkracht strekt. Zo krijg je cijfergegevens bij elkaar: een school van bepaalde omvang, kan X aantal leerlingen met bijzondere beperkingen aan. Mevrouw Helsen waarschuwt er dan voor dat er een soort van spreidingsbeleid aan het ontstaan is. Dat ziet ze niet graag gebeuren, maar het is een dilemma van dit beleid. Het kan echter worden opgelost. Als we de redenering doortrekken, dan komen we uit bij een soort van absoluut recht op inschrijving. We moeten een middenweg vinden tussen de vaststelling dat de draagkracht van een school toelaat om een aantal leerlingen op te vangen, maar niet meer, en de uitdrukkelijke wens om die draagkracht zo ruim mogelijk te maken. Daarover zijn we het me dunkt hier eens. Hoe de omschrijving moet gebeuren, is het werk van de werkgroepen: via indicatoren de zorgniveaus beter begrijpen en de Vlor moet een probleemverkenning over draagkracht maken.

Ik pleit ervoor dat we intussen de GOK-methodiek behouden. Dat impliceert niet dat die methodiek ongewijzigd moet blijven tot 2016. Ontwikkelingen die een positief antwoord vergen, kunnen we her bekijken.

Mevrouw Michiels vroeg zich af of de matrix eigenlijk wel het antwoord is. Ik denk het wel. Er moet een verfijnde inschaling zijn van de mate waarin aanpassing nodig is. De vier niveaus gaan terug op zaken die vroeger al zijn voorgesteld. Daarnaast is er een onderscheid nodig in type van stoornis. U stelde dat dit geen oplossing biedt voor hoogbegaafdheid. Naar hoogbegaafdheid kan men volgens mij met die bril wel degelijk kijken. Een hoogbegaafd kind kan door een verkeerde aanpak in de school een ernstig emotioneel probleem ontwikkelen. Om dat op te vangen is dan weer een aangepast zorgkader nodig, tijdelijk of voor lange tijd. Die zorg moeten we kunnen inschalen.

Ik ben het er niet mee eens dat hoogbegaafdheid absoluut geproblematiseerd moet worden zoals dyslexie of mentale achterstand. Onze scholen moeten ermee kunnen omgaan. Dat vergt van de scholen en leerkrachten zeker vakbekwaamheid. Er is ook meer

aandacht voor nodig dan vroeger en het vereist dat men goed kan differentiëren. We mogen echter niet uitgaan van een soort van Gausscurve waarbij de uitersten per definitie een stoornis en dus een probleem vormen. Een hoge intelligentie kan een probleem zijn als er niet goed mee wordt omgesprongen, maar is dat niet de facto. Er is een wereld van verschil met kinderen die een ernstige mentale achterstand hebben. Het zou jammer zijn mochten hoogbegaafde kinderen per definitie als een gelijkwaardig probleem beschouwd worden. Het is van belang dat bijvoorbeeld in de aanpak van een hoogbegaafd, maar dyslectisch kind, die factor ook wordt meegenomen. Potentieel en tekorten moeten tegen elkaar worden afgewogen, maar hoogbegaafdheid kan bezwaarlijk in hetzelfde rijtje als dyslexie, dyscalculie of ADHD worden gezet. Door het model te verfijnen en de indicatoren bij te stellen, moeten we kunnen vaststellen of mijn theorie daaromtrent klopt. Die uitdaging is dus hangende.

Het regeerakkoord is wat het is en ik veronderstel dat iedereen voor ogen heeft wat daarin staat: “Voor leerlingen met speciale noden, geldt het principe van het gewoon onderwijs waar het kan, het buitengewoon onderwijs waar het moet.” Wie niets wil veranderen, volgt die redenering niet meer.

Mevrouw Michiels heeft gezegd dat we ook moeten bekijken wat een school doet op het leerzorgniveau II. Ik vind dat elke school in principe te maken krijgt met leerzorgniveau I en II. Dat inroepen om de deur dicht te houden voor een kind met zorgniveau III, gaat niet op. Daarmee bedoel ik niet dat we niet moeten nadenken over het beste genuanceerde beeld van de situatie in een school. Een combinatie van problemen – sociale, economische, culturele en zorgproblemen – op leerzorgniveau II weegt in de ene school veel zwaarder dan in de andere. Daar kan ik inkomen. Ik volg echter niet als er wordt afgegaan op puur mathematische evidenties die stellen dat een bepaald zorgniveau niet meer aan bod moet komen omdat een ander zorgniveau X aantal keren voorkomt in een school, vermenigvuldigd met een bepaalde coëfficiënt.

Het klopt ook niet dat vroeg- of hoogbegaafdheid iets is dat men enkel in cluster 1 zou tegenkomen. Dat heb ik net al uitgelegd.

Ik help meteen ook een misverstand uit de wereld. Ik ga er helemaal niet van uit dat een school voor een kind dat op leerzorgniveau III binnenkomt dezelfde middelen zou ontvangen als voor een kind dat met een aanpassing op leerzorgniveau IV instroomt. Als een kind dat een leerzorgniveau IV behoeft, in een school voor gewoon onderwijs terechtkomt, dan is er een aanpassing nodig. Dan moet het principe gelden dat er een gelijkwaardige omkadering is als in een

school voor buitengewoon onderwijs waar dat kind had kunnen zitten. Voor mij geldt hetzelfde voor zorgniveau IV. Ik heb niet gezegd dat die twee ook aan elkaar gelijk moeten zijn.

Er waren ook opmerkingen over de GOK-methodiek en het feit dat eenmaal ingeschreven, altijd ingeschreven zou betekenen. Ik sluit helemaal niet uit dat in de loop van de tijd de methodiek opnieuw onder de loep wordt genomen. In een nieuw decretaal kader ter implementatie van de leerzorg geldt voorlopig het inschrijvingsrecht zoals het in het GOK-decreet staat. Ik heb echter niet gezegd dat dit de volgende zes of zeven jaar zo moet blijven.

Het CLB-profiel moet inderdaad worden afgestemd.

Mevrouw Demeulenaere vroeg wat er moet gebeuren wanneer er een probleem wordt vastgesteld dat wel belangrijk, maar mogelijk maar tijdelijk is. Niets belet dat dit wordt opgevangen binnen het leerzorgkader en opgenomen in de leerzorgmatrix. Ik hoorde wel enige verwarring bij de nieuwe financiering van het leerplichtonderwijs op grond van sociaaleconomische en socioculturele indicatoren. De vier vermelde indicatoren hebben met leerzorg eigenlijk niets te maken. Het gaat om twee naast elkaar staande beleidspistes. Ik wil de werkingsbudgetten en in een latere fase ook de omkadering van de scholen stoelen op sociaaleconomische en socioculturele kenmerken van de schoolbevolking in alle scholen van gewoon onderwijs om te beginnen. Daarnaast is er de leerzorg. Het zijn twee verschillende dingen. Zoals mevrouw Heeren zei, is er een stappenplan nodig.

Ik geloof niet dat er in de reglementering een dam wordt opgeworpen tegen een speel-leerklas. Over de organisatie in niveaus in het basisonderwijs wordt niets gezegd. Elke school kan ter zake dus zijn pedagogische entiteit definiëren. Misschien kan de heer Schoofs de praktische problemen die hij in die zin heeft ondervonden, eens toelichten.

Mevrouw Helsen heeft gevraagd of de groep kleuters met taal- en spraakproblemen een af te lijnen doelgroep is. Die vraag hebben we opengelaten omdat het nog niet duidelijk is welke argumenten daarvoor zijn. Wel staat vast dat ze in cluster 3 moet worden ondergebracht. Dat moet worden uitgeklaard door de werkgroep rond indicatoren.

Mevrouw Michiels benadrukte sterk dat er handicap-specifieke expertise verloren kan gaan door inclusie in het gewoon onderwijs, door zorgverbreding. Mevrouw Helsen sloot daar enigszins bij aan toen ze zei dat kinderen met een specifieke beperking die naar een gewone school gaan, misschien wel meer ondersteuning nodig zouden hebben om het goed te doen

dan in een buitengewone school met de nodige expertise. Er is inderdaad zoiets als een schaalvoordeel, bezig zijn met een groep en ik zie zeker het gevaar van de versnippering. Daarom moet het een genuanceerd verhaal worden. We moeten ons er echter voor hoeden te beweren dat een kind met een geïdentificeerd probleem op leerzorgniveau III meer middelen zou moeten meenemen dan in een school voor buitengewoon onderwijs. Die beeldvorming bouwt een druk op die het buitengewoon onderwijs kan doen leeglopen. Het beste vertrekpunt is de idee van dezelfde middelen, zij het met een verschil tussen niveau III en IV, en hetzelfde zinvolle traject. De draagkracht van de school in het gewoon onderwijs moet het toelaten.

Terreinbezoeken vind ik overigens een goed idee.

4. Bijkomende vragen en opmerkingen van de leden en antwoorden van de minister

Mevrouw Kathleen Helsen: Er is heel wat vraag geweest naar een evaluatie van de toestand van het gewoon onderwijs. Dat er meer middelen moeten worden ingezet om de zorg daar goed te doen, lijkt me voor iedereen duidelijk. Het is belangrijk daarvan werk te maken. U las ook interessante zaken voor uit het Zorgcahier, dat aantoont dat extra investeringen in de zorg nodig zijn. Het accent ligt daar op competentieontwikkeling, en niet op extra uren, maar dat impliceert niet dat het geen extra middelen vergt. Ik veronderstel dat het ook duidelijk is dat het om leerzorgniveau I gaat. Om de zorg in het gewoon onderwijs voor dat niveau en in sommige scholen ook voor niveau II te realiseren, is ook daar competentieontwikkeling nodig. Zullen we er klaar voor zijn om meteen ook leerzorgniveau III en IV in het gewoon onderwijs op te vangen?

Voor het secundair onderwijs wilt u de zorg ook uitbouwen en laat daarbij heel veel ruimte aan de scholen. Ik vind de uitbouw van zorg ook heel belangrijk. Ik vrees dat de middelen voor extra omkadering waarvoor u naar cao VIII verwijst, niet enkel voor zorg zijn ingeschreven, maar ook voor functie-differentiatie. Er moet voldoende ruimte zijn voor zorg. Ik vang telkens weer op dat er heel wat bijkomende opdrachten zijn. Van het secundair onderwijs mogen we volgens mij verwachten dat in een specifiek kader voor zorg wordt voorzien. De overheid moet instaan voor voldoende middelen.

De enveloppe is bij ons overgekomen als een gesloten enveloppe. Het is ons inziens ontzettend belangrijk dat er voldoende middelen zijn om het werk goed te kunnen doen. Als dat niet zo is, dan hebben de scholen het vreselijk moeilijk om hun opdracht naar behoren in te vullen.

U wilde niet ingaan op de vraag om op leerzorgniveau II, behalve voor de leerlingen uit cluster 3, de toekenning individueel te doen. Ik volg uw redenering dat dit van school tot school en van geval tot geval moet worden bekeken. Waarom dan niet dezelfde benadering hanteren voor leerzorgniveau III? Het moet de bedoeling zijn dat we een bepaalde organisatie de middelen ter beschikking stellen en dat die organisatie dan instaat voor de goede verdeling. Die moet ervoor zorgen dat de middelen terecht komen waar ze nodig zijn.

Minister Frank Vandenbroucke: Dat hangt intrinsiek samen met het feit dat de gewone school leerzorgniveau I en II moet kunnen opvangen en dit niet in vraag kan stellen. Voor leerzorgniveau III zijn we nog niet zover. Voorlopig is daarvoor een suggestie van model voorhanden. Scholen kunnen dan ervoor kiezen om daar in te stappen en als ze dat doen, moet er voor de ouders de garantie zijn dat er voor die zorg evenveel middelen worden besteed als in het buitengewoon onderwijs.

Een gradatie in problematiek kan bovendien een reden zijn om af te stappen van een globale budgettering en over te gaan tot een individuele budgettering. In vele zorgsystemen ontstaat boven een bepaalde graad van problematiek een individueel trekingsrecht. Onder een zekere grens wordt dit op een lager niveau dan de overheid beslist.

Mevrouw Kathleen Helsen: U maakt ook een onderscheid binnen leerzorgniveau II tussen cluster 3 en de andere clusters. Ik vind het vreemd dat u in het ene geval andere instanties in staat acht om zelf de beslissing te nemen, en dat in andere gevallen de overheid dan wel weer zelf moet oordelen. Op basis van duidelijke criteria van inschaling in leerzorgniveaus en clusters, moeten we toch kunnen nagaan welke middelen nodig zijn? Ik worstel vooral met de vraag of er voldoende middelen zullen zijn voor de scholen om die opdracht waar te maken.

Met betrekking tot de hoogbegaafdheid, heb ik vooral een bedenking bij wat momenteel bij cluster 1 geformuleerd wordt. Het klopt dat hoogbegaafdheid gepaard kan gaan met een ander probleem, waardoor de leerling in een andere cluster kan worden ingeschaald. Als er echter geen combinatie is met een beperking, bestaat ook binnen cluster 1 de kans dat de leerling continu aandacht vereist. Dat is in de formulering bij cluster 1 nu niet opgenomen. Het gaat om een tijdelijke problematiek, terwijl hoogbegaafdheid blijvend is en dus ook blijvend aandacht verdient.

Het is zeer positief dat u zegt dat wat in de conceptnota staat over de middelen voor leerzorgniveau IV en de keuze voor gewoon onderwijs, betekent dat de

middelen voor buitengewoon onderwijs gewoon mee worden overgenomen naar het gewoon onderwijs.

Een knelpunt blijft de kansen en mogelijkheden voor kinderen om school te lopen in de buurt. Het is essentieel dat we hiervoor een goede oplossing ontwikkelen.

Mevrouw An Michiels: Er zijn een aantal zaken duidelijk uitgeklaard na deze gedachtewisseling, maar er is nog veelvuldig overleg nodig, ook met mensen op het terrein. U hebt dit ook aangekondigd. Staat daar een timing op of is het afwachten hoe de zaak zich ontwikkelt?

Minister Frank Vandenbroucke: Ik zet daar liever nu geen timing op.

Mevrouw Stern Demeulenaere: Hoogbegaafdheid is inderdaad geen probleem op zichzelf. U moet dit echter op een andere manier benaderen. We leven in een kennismaatschappij en het is voor die maatschappij en onze economie belangrijk dat deze mensen constante aandacht krijgen. Zij moeten ervoor zorgen dat we de vooruitgang kunnen volgen. Dat alleen al vereist de nodige aandacht.

We mogen evenmin uit het oog verliezen dat de detectie van bijkomende problemen bij hoogbegaafden vaak zeer moeilijk is. Ze kunnen dergelijke knelpunten beter maskeren. Het duurt soms heel lang voor iemand doorheeft dat er een probleem is.

We hielden ook een betoog om verder te investeren in de bestaande zorg en GOK-omkadering. U zegt zelf dat de middelen niet toereikend zijn en ze zullen dat ook de komende jaren niet zijn. Wij willen ervoor opteren om eerst te zorgen dat er voldoende middelen voorhanden zijn om wat bestaat uit te bouwen en als er dan nieuwe middelen beschikbaar worden, kan er van verfijning sprake zijn.

Mevrouw An Michiels: U zei dat u ervan uitgaat dat de matrix inderdaad een antwoord is. U had het ook over verfijning van het huidige systeem. Daarmee is me duidelijk geworden dat dit inderdaad zou kunnen kloppen. Daaraan koppelde u dat hoogbegaafdheid wel een plaats binnen de leerzorg vindt, als er een bijkomende problematiek is. Hoogbegaafdheid zelf is geen probleem, oppert u. Scholen moeten kunnen omgaan met hoogbegaafdheid. Daar situeert zich het knelpunt, want ook een hoogbegaafd kind zonder extra problematiek vergt een specifieke aanpak. Niet alleen om geen extra problemen erbij te ontwikkelen, maar gewoon omdat het kind dat echt nodig heeft. Mij lijkt het dan ook nodig in die aanpak te voorzien. Het betekent niet dat het systematisch als een probleem moet worden ingeschat. Dat wilden we ook in het voorstel van resolutie (*Parl. St.* Vl. Parl.

2005-06, nr. 845/1). Hetgeen we vroegen was ondersteunend. U zegt dat de praktijk zal moeten uitwijzen wie gelijk heeft en lijkt te geloven dat het probleem zichzelf zal oplossen met de matrix. Leerzorg vangt volgens mij onvoldoende de problematiek van hoogbegaafde kinderen zonder bijkomende problematiek op.

De voorzitter: De oudervereniging van hoogbegaafde kinderen heeft bij de hoorzitting opgemerkt dat 75 percent geen diepgaande problemen heeft dank zij een goede ondersteuning thuis en op school. Zowat 25 percent kampt wel met ernstige problemen. Dit ter aanvulling.

De verslaggever,

De voorzitter,

Katheen
HELSEN

Monica
VANKERREBROECK